

บทคัดย่อ

ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนในพื้นที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนให้กับชุมชน โดยทำการศึกษาในพื้นที่ 3 หมู่บ้าน ประกอบไปด้วย บ้านวัดจันทร์-ห้วยอ้อ บ้านแจ่มน้อย และบ้านเด่น ตำบลบ้านจันทร์อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับวิธีการศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (participatory action research (PAR)) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การตรวจเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การประชุมระดมความคิดเห็น และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบการบรรยาย

สำหรับหมู่บ้านที่ศึกษาเป็นชุมชนปกากะญอ ส่วนใหญ่มีการพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ โดยแต่ละชุมชนมีความรู้ ภูมิปัญญา ความเชื่อในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ และกฎระเบียบที่ใช้ในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่มีฐานมาจากวัฒนธรรมของตนเอง สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ กลุ่มผู้ใช้ประโยชน์จากป่า ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ เช่น กรมป่าไม้ องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และองค์กรพัฒนาเอกชน ราษฎรส่วนใหญ่ในชุมชนยังคงไม่มีความเชื่อใจต่อเจ้าหน้าที่รัฐ สำหรับปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ความเชื่อ วัฒนธรรม ความรู้ท้องถิ่น ในที่นี้รวมถึงกฎระเบียบ และข้อบังคับที่ชัดเจน และสามารถบังคับใช้ได้ชุมชน ข้อมูลพื้นฐานด้านการใช้ประโยชน์ สำหรับแนวทางการทำงานร่วมกันโดยแบ่งกลุ่มการทำงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ แนวทางการทำงานกับชุมชนเป้าหมาย และแนวทางการทำงานกับองค์กรสนับสนุนอื่นๆ โดยแนวทางการทำงานกับชุมชนเป้าหมาย ในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย (1) การถ่ายทอดความรู้ด้านการป่าไม้ ที่ได้จากโครงการวิจัยต่างๆ และความรู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย (2) การพัฒนางานวิจัยร่วมกับชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูและการใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน (3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (4) การจัดทำแผนการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีส่วนร่วม และ (5) จัดทำแหล่งเรียนรู้ด้านการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน สำหรับแนวทางการทำงานกับองค์กรสนับสนุนอื่นๆ ในการฟื้นฟูและใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ประกอบด้วย (1) การสนับสนุนข้อมูลเชิงวิชาการให้แก่หน่วยงานที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ และ (2) การประสานงานในการทำกิจกรรมร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่สนับสนุนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินป่าไม้ การใช้ประโยชน์ของป่า การอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่าไม้

Abstract

This study aims to gather the local knowledge on forest resources management and to create awareness and understanding of sustainable forest resources utilization and restoration of communities located in the area of Wat Chan Royal Project Development Center. Three villages as following; Ban Wat Chan, Ban Jam Noi and Ban Den, Ban Chan sub-district, Kalayaniwattana district, Chiangmai province are the study site. Participatory action research methodology was applied and employed with data generation techniques including archival reviews, in-depth interviews, observations and group meetings.

All three villages are Karen ethnic group and almost of them dependent on forest resources. They still have knowledge, wisdom, beliefs in forest management and the regulation for forest conservation and utilization. Thus, forest resources management is based on the Karen culture. The majority of stakeholders are forest users group, community leaders, government officers such as RFD staffs, FIO staffs, administrative official staffs, and NGOs. Factors and conditions for the development of participation on sustainable forest resources utilization and restoration are as following; strong belief, cultural, and knowledge related to sustainable forest resources utilization and management; the rules and regulations are clear and enforceable; data base of land use and forest management; and including support from various agencies. Guidelines for working with stakeholders separated into 2 groups, namely the target communities and supporting agencies. The guidelines for working with target communities as following; (1) transfer the knowledge of forest management related to the research project on forestry, (2) formulate the research project with the local communities related to forest restoration and sustainable utilization, (3) setting the platform for learning and exchange experience, (4) develop the action plan for forest management with the local people and (5) develop the learning center for forest restoration and sustainable utilization. The guidelines for working with supporting agencies as following; (1) supporting the basic information and academic knowledge for forest management and (2) coordinating and participating in activities of other agencies who work related to forest restoration and sustainable utilization.